Elinvoimakeskus

Maatalouden vesiensuojelun tulosperusteinen avustus Saaristomeren valuma-alueella

Tulosperusteinen avustus 2026-2028

elinvoimakeskus.fi/tulosperusteinen

Jenna Bergholm, Lounais-Suomen elinvoimakeskus
jenna.bergholm@elinvoimakeskus.fi
0295 022 848

11.3.2026

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

SAARISTOMERI-OHJELMA
SKÄRGÅRDSHAVSPROGRAMMET

Taustaa

- Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa toimia vesien tilan ja erityisesti Saaristomeren tilan parantamiseksi. Toimien lisäksi tarkoitus kehittää vesien ja luonnon tilan parantamisen rahoitusmekanismeja.
- Tulos- ja vaikuttavuusperusteisesta rahoituksesta vähän kokemusta julkisen sektorin ympäristötoimialalla.
- Ympäristöministeriö lähti kehittämään maatalouden vesiensuojeluun tulosperusteista avustusta, jossa tavoitteena on laskea korkean fosforiluvun peltojen fosforitasoja. Myös maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut avustuksen suunnitteluun.

Tavoitteet ja alue

- Valtionavustuksen tavoitteena on fosforipitoisuuden lasku pellon pintakerroksessa korkeiden ja arveluttavan korkeiden fosforipitoisuuksien lohkoilla
- Päämäärä vesien tilan parantaminen vähentämällä fosforin huuhtoutumista pelloilta vesistöihin

- Erityisesti tavoite kerätä kokemuksia tulosperusteisesta tuesta jatkovalmistelua varten

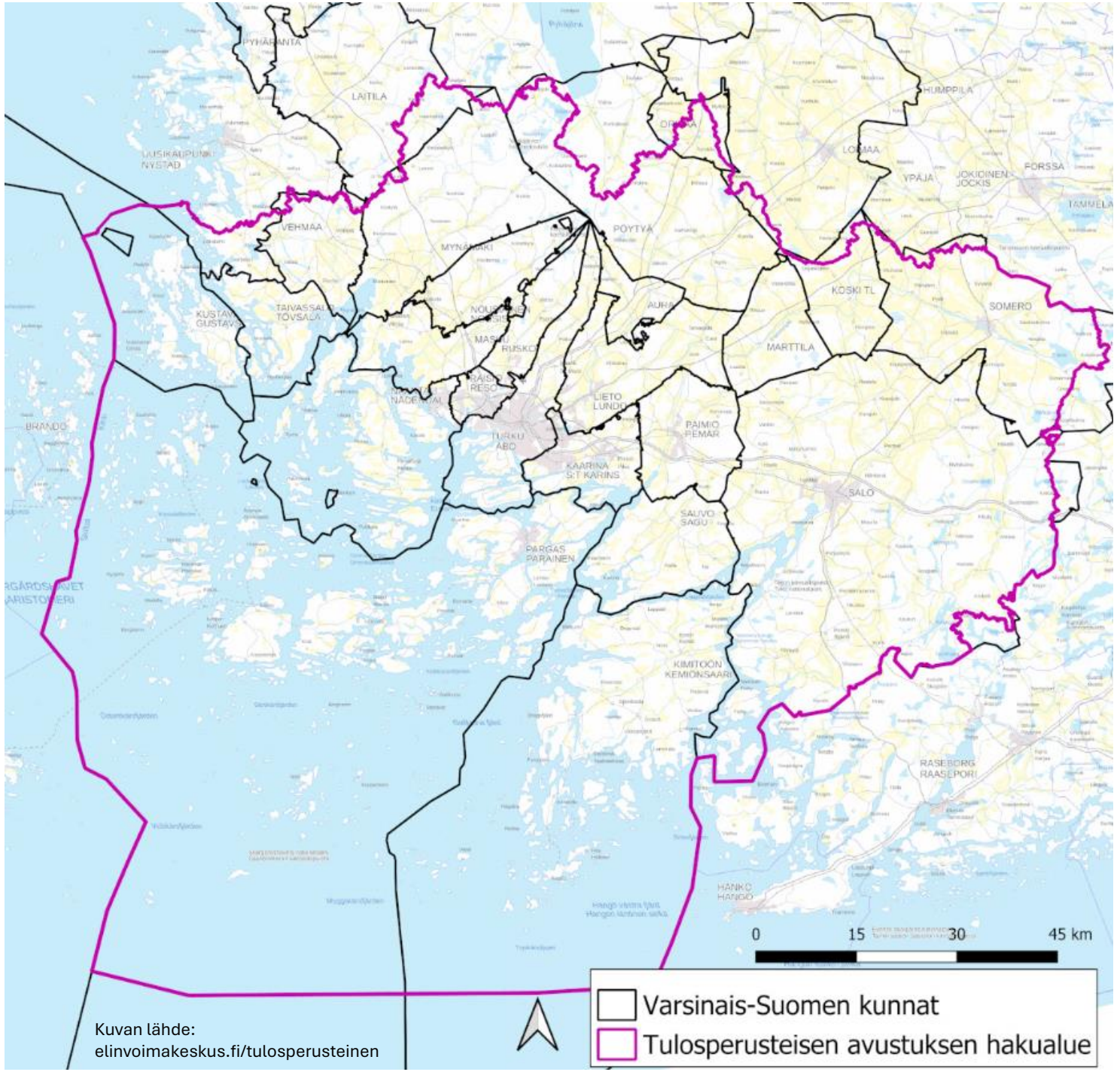

Elinvoimakeskus

Avustuksen kriteerit ja hakeminen

- Tuen myöntää Lounais-Suomen elinvoimakeskus
- Vain **Saaristomeren valuma-alue** mukana
- Avustusta oli mahdollista hakea vain **fosforin viljavuusluokkien 6 (korkea) ja 7 (arveluttavan korkea)** peruslohkoille
  - Jos peruslohkolla useampi osanäyte, laskettiin näistä keskiarvo
- Mukaan myös peruslohkon osalla, ns. hankelohkolla
- Avustusta voi hakea 1-20 ha
- Avustus maksetaan viljelijälle, jonka hallinnassa pelto on
- Valintaan käytetään voimassa olevia viljavuusanalyysejä

- Hakemukset jätettiin haeavustuksia.fi -sivuilla: Haut / Valtionavustus maatalouden vesiensuojeluun – Haeavustuksia.fi – todettiin, ettei toimi massahaulle

VILJAVUUSTUTKIMUKSEN TULKINTA

Maan ominaisuus ja maalajiryhmä	Multavuus	VILJAVUUSLUOKKA						
		Huono	Huonon-lainen	Välttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Korkea	Arvel. korkea
Happamuus, pH								
- savimaat	vm	- 5,4	- 5,8	- 6,3	- 6,7	- 7,2	- 7,6	-
	m	- 5,2	- 5,6	- 6,0	- 6,4	- 6,9	- 7,3	-
	rm	- 5,0	- 5,4	- 5,8	- 6,2	- 6,6	- 7,0	-
	erm	- 4,8	- 5,2	- 5,6	- 6,0	- 6,4	- 6,8	-
- karkeat kivennäismaat	vm	- 5,1	- 5,5	- 5,9	- 6,3	- 6,7	- 7,1	-
	m	- 5,0	- 5,4	- 5,8	- 6,2	- 6,6	- 7,0	-
	rm	- 4,9	- 5,3	- 5,7	- 6,1	- 6,5	- 6,9	-
	erm	- 4,7	- 5,1	- 5,5	- 5,9	- 6,3	- 6,7	-
- multamaat		- 4,6	- 5,0	- 5,4	- 5,8	- 6,2	- 6,6	-
- turvemaat		- 4,4	- 4,8	- 5,2	- 5,6	- 6,0	- 6,4	-
Kalsium, Ca mg/l								
- savimaat		- 1000	- 1500	- 2000	- 2600	- 3600	- 5600	-
- karkeat kivennäismaat		- 400	- 800	- 1400	- 2000	- 2600	- 4000	-
- eloperäiset maat		- 600	- 1000	- 1600	- 2600	- 3600	- 5600	-
Fosfori, P mg/l								
- savimaat	vm	- 2,0	- 4,0	- 8,0	- 15	- 25	- 40	-
	m	- 2,0	- 3,5	- 7,0	- 14	- 23	- 40	-
	rm, erm	- 1,5	- 3,0	- 6,0	- 12	- 20	- 40	-
- karkeat kivennäismaat: hiesu, hiue, hiekat	vm	- 3,0	- 7,0	- 13	- 22	- 35	- 50	-
	m	- 3,0	- 6,0	- 12	- 20	- 33	- 50	-
	rm, erm	- 2,5	- 5,0	- 10	- 18	- 30	- 50	-
- karkeat kivennäismaat: hiedat, moreenit	vm	- 2,5	- 5,0	- 10	- 18	- 30	- 50	-
	m	- 2,5	- 4,5	- 9,0	- 17	- 28	- 50	-
	rm. erm	- 2,0	- 4,0	- 8,0	- 15	- 25	- 50	-
- eloperäiset maat: muut paitsi ei rahkaturve		- 2,0	- 4,0	- 8,0	- 15	- 22	- 30	-
- rahkaturve		- 1,3	- 2,7	- 5,3	- 10	- 15	- 20	-

Kuvan lähde: cdnmedia.eurofins.com/european-east/media/2857469/eurofinsagro_viljavuustutkimuksentulkinta_06022020_teroprint.pdf

Elinvoimakeskus

Valintakriteerit

- Varauduttiin lohkojen pisteytykseen, jos olisi tullut paljon hakijoita:
- Valinnan **tärkein kriteeri on fosforiluku**. Peltolohko saa pisteet suoraan viljavuusanalyysin fosforiluvun perusteella.
  - Toisena painottavana kriteerinä **eroosioherkkyys (kerroin 1,2)**. Fosforiluku kerrotaan eroosioherkkyyden kertoimella, jos pellon eroosioherkkyys Luken Luonnonvaratieto-karttapalvelussa **kohtalainen, suuri tai erittäin suuri**.
- Max. 30 viljelijää
- Kun tila valitaan mukaan, otetaan hankkeen toimesta maanäytteet alussa (2026 ennen kevättöitä) ja lopussa (2028 ennen kevättöitä)
- Valinnasta tehdään tukipäätös, jossa käy ilmi mm. tukisumman maksimi.

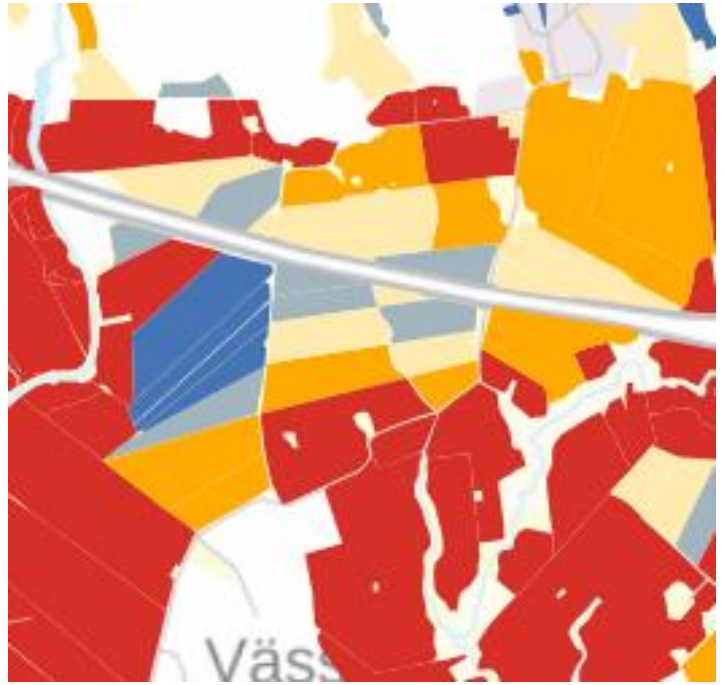

luonnonvaratieto.luke.fi/kartat?panel=peltomaat

Tukimuoto

- Hakijat ovat toimittaneet voimassa olevat viljavuusanalyysit, joita käytetään ainoastaan mukaan pääsyn kriteereiden tarkistamiseen (viljelijä voi halutessaan antaa luvan luovuttaa tiedot myös tutkimuskäyttöön.)
- Hybridimallinen maksuperuste: Hankkeeseen osallistumisesta maksetaan tilakohtainen kiinteä avustus (mm. haastattelut ja muu tiedon keruu) ja lisäksi maksetaan avustus tuloksen, eli fosforiluvun aleneman perusteella
- Tilakohtainen kiinteä avustus on 1000 €. Vähennetystä fosforiyksiköstä saa hehtaarikohtaisen avustuksen.
    - mitataan ylimmästä 5 cm:stä
- Varsinaista toimenpiteiden valvontaa ei ole ja pilottiin osallistuvat eivät joudu helpommin muuhun tukivalvontaan
- Fosforiluvun noususta ei rangaista

Näytteenotot

- Elinvoimakeskus toteuttaa maaperänäytteenotot fosforin lähtötason määrittämiseksi keväällä 2026, ennen kevättöitä
- Tämän jälkeen viljelijät saavat vapaasti tehdä toimia, joilla saavat laskettua fosforilukua lohkoillaan.
- Kahden vuoden päästä ensimmäisestä näytteenotosta (kevät 2028) otetaan uudet näytteet, joiden avulla määritetään muutos fosforiluvussa.
- Avustus myönnetään tämän mukaan (/ha/alentunut fosforilukuyksikkö).
- Näytteet otetaan 0-5 cm ja 0-20 cm, joista 0-5 cm näytteitä käytetään fosforiluvun laskun todentamiseen

Kuva: Mailis Savela

Tutkimushanke

- Lukelta tilattu tutkimushanke
- Keskeiset tutkimuskysymykset, joihin hankkeella haetaan vastausta, liittyvät:
  - viljelijöiden kokemuksiin
  - kustannuksiin ja tukimuotoon
  - fosforin käyttäytymiseen maaperässä
- Viljelijöiden kokemukset tulosperusteisesta tuesta ovat jatkon ja kehittämisen kannalta erityisen tärkeitä
- Tiedon avulla voidaan kehittää mahdollisesta uudesta tukimuodosta toimiva ja viljelijälle houkutteleva vaihtoehto
- Maksettava 1000 € edellyttää tutkimushankkeeseen osallistumista
- Haastatteluja, kyselyjä ym.
- Tutkimusosion toteuttajina Luonnonvarakeskus, HY Ruralia-instituutti ja Motiva

Havaintoja tähän mennessä uudesta avustusmuodosta

- Haastavaa sovittaa tulosperusteista toimintatapaa valtionavustuslainsäädäntöön, joka lähtee ajatuksesta: toteutussuunnitelma – toimenpiteiden ja kulujen valvonta
- Ei ole valmista toimintatapaa, joten paljon pohdintaa, miten toimitaan missäkin tilanteessa, esim.
    - Miten haku ja avustuksen maksu järjestetään
    - Millä kriteereillä valitaan avustuksen saajat
    - Miten toimitaan, jos esim. lohkon koko muuttuu tai lohkon omistajuus vaihtuu
- Haeavustuksia.fi-sivuston kautta toteutettu haku ei sovellu massahaulle
    - Paljon virheitä, joiden korjaaminen selvittelyjä ja käsityötä vaativaa
    - Kipsihaun tyyppinen järjestelmä, jossa valmiit tiedot, joista hakija valitsee, on paljon toimivampi ratkaisu, kun tiedoissa lohkonumeroita, pinta-aloja jne.
- Näytteenotto vaatii paljon työvoimaa, laajentaminen tällaisenaan ei olisi mahdollista

Yhteenveto tulosperusteisesta avustuksesta

- Saaristomeren valuma-alueen viljelijöille tulosperusteinen avustus fosforipitoisuuden alentamiseen korkean tai arveluttavan korkean fosforiluvun pelloille. Viljelijä saa kiinteän 1000 euron korvauksen sekä lisäavustusta saavutetusta fosforiluvun alenemisesta.
- Avustuksen myötä saadaan tietoa ja kokemuksia uudesta tukimuodosta.
- Avustusta haettu Lounais-Suomen elinvoimakeskukselta. Haku toteutettu: Haut / Valtionavustus maatalouden vesiensuojeluun – Haeavustuksia.fi
- Mukaan alle 30 viljelijää.
- Tulosperusteinen avustus toteutetaan osana Saaristomeri-ohjelmaa yhteistyössä ACWA life -hankkeen kanssa.
- Avustusta rahoittaa ympäristöministeriö.
- Lisätietoja avustuksesta löytyy sivuilta elinvoimakeskus.fi/tulosperusteinen.

Kiitos!

Yhteystiedot

Bergholm Jenna

jenna.bergholm@elinvoimakeskus.fi

Elinvoimakeskus

Linkkejä:

- Tulosperusteinen avustus – Elinvoimakeskus
- Valtioneuvoston asetus maatalouden vesiensuojelun tuesta vuosina 2026–2036 | 1268/2025 | Suomen säädöskokoelma | Finlex